

Odszkodowanie w przypadku szkody w zabytku

Fakt, że koszty naprawy zabytku przewyższają, nawet znacząco, jego wartość sprzed szkody, nie oznacza, że koszty te są nadmierne i nie powoduje, że roszczenie poszkodowanego ogranicza się jedynie do zapłaty sumy pieniężnej stanowiącej różnicę między wartością zabytku sprzed szkody i wartością po jej wystąpieniu.

Tak uznał Sąd Najwyższy w wyroku z 6 listopada 2015 r., II CSK 58/15.

Wskutek prac koparki należącej do firmy X nastąpiło zawalenie się części budynku gospodarskiego w gospodarstwie rolnym A.-V. Towarzystwo ubezpieczeń T. zostało pozwane jako ubezpieczyciel odpowiedzialności cywilnej firmy X za szkody wyrządzone przez jej pojazdy mechaniczne. A.-V. żądała określonej przez siebie kwoty w celu pokrycia kosztów przywrócenia budynku do stanu sprzed szkody. Budynek stanowi element zespołu folwarcznego wpisanego do rejestru zabytków. Koszt prac naprawczych, z racji zabytkowego charakteru budynku, określono na kwotę ok. półtorakrotnie przewyższającą wartość budynku sprzed szkody.

Sąd okręgowy uwzględnił powództwo A.-V., zasądzając na jej rzecz świadczenie nieznacznie niższe od żądanej kwoty. Jako podstawę prawną wyroku sąd wskazał art. 822 § 1 i art. 363 § 1 Kodeksu cywilnego. Powołał się także na art. 3 pkt 7 i art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (u.o.z.o.z.) uznając, że w świetle tych przepisów A.-V. ma obowiązek przywrócić zniszczony budynek do stanu poprzedniego, czyli zrekonstruować go z zastosowaniem materiałów i technik analogicznych do tych, za pomocą których go wzniesiono. A to skutkuje wysokim kosztem restytucji.

T. wniosła apelację. Sąd apelacyjny jedynie w niewielkiej części obniżył zasądzaną na rzecz A.-V. kwotę. Ustosunkowując się do podniesionego w apelacji zarzutu niesłuszności zasądzenia kosztów naprawy budynku w wysokości przekraczającej jego wartość w stanie sprzed szkody, Sąd uznał, że wysokość odszkodowania powinna być równa wartości prac naprawczych w takiej wysokości, aby spowodowały one rekonstrukcję budynku. Mniejsze odszkodowanie nie stanowiłoby rekompensaty wystarczającej do tego, aby przywrócić budynek do stanu pozwalającego na jego dalsze zachowanie w rejestrze zabytków.

Wniesioną przez T. skargę kasacyjną Sąd Najwyższy oddalił. W ocenie sądu, w sytuacji, w której restytucja dotyczy budynku wpisanego do rejestru zabytków, nie można uznać, aby decydującym kryterium oceny, czy koszty restytucji są nadmierne, było porównanie ich wysokości z wartością budynku przed szkodą. Trzeba uwzględnić znaczenie zachowania zabytku i w razie potrzeby jego rekonstrukcji, a także fakt, iż koszty restytucji zabytku z natury rzeczy są wysokie i często mogą przekraczać jego wartość sprzed szkody.

Komentarz eksperta – Karolina Sieracek, [radca prawny Wrocław Rödl & Partner](#)

Analizując przywołane w wyroku przepisy Kodeksu cywilnego wskazać należy, że zgodnie z art. 822 § 1 k.c. obowiązek ubezpieczyciela odpowiedzialności cywilnej polega na zapłacie odszkodowania za szkody wyrządzone osobom trzecim, wobec których odpowiedzialność za szkodę ponosi ubezpieczający albo ubezpieczony, a więc jest to świadczenie pieniężne. Sąd Najwyższy wskazał jednak również na art. 363 § 1 k.c., w którym ustawodawca przewidział, że naprawienie szkody powinno nastąpić według wyboru poszkodowanego, bądź przez przywrócenie stanu poprzedniego, bądź przez zapłatę odpowiedniej sumy pieniężnej. Jednak, gdyby przywrócenie stanu poprzedniego było niemożliwe albo pociągałoby za sobą dla zobowiązanego nadmierne trudności lub koszty, roszczenie poszkodowanego ogranicza się do świadczenia w pieniądzu.

Pomimo, że obowiązek ubezpieczyciela odpowiedzialności cywilnej polega na spełnieniu świadczenia pieniężnego, to jednak w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że poszkodowany może, według swojego wyboru, żądać od ubezpieczyciela zapłaty kosztów hipotetycznej restytucji albo zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej ustalonej zgodnie z metodą różnicy (m.in. wyrok SN z 20 lutego 2002 r., V CKN 903/00; postanowienie SN z 12 stycznia 2006 r., III CZP 76/05; uchwała SN z 17 maja 2007 r., III CZP 150/06). Przepis art. 822 § 1 k.c. modyfikuje normę wynikającą z art. 363 § 1 k.c. jedynie w ten sposób, że roszczenie o przywrócenie stanu poprzedniego przekształca w roszczenie o

zapłatę kosztów restytucji, przy czym nie jest warunkiem powstania tego roszczenia dokonanie tej restytucji przez poszkodowanego.

Stosowanie art. 822 § 1 w zw. z art. 363 § 1 K.c. oznacza, że poszkodowany nie może jednak żądać zapłaty kosztów (hipotetycznej) restytucji w sytuacji, w której przywrócenie stanu poprzedniego byłoby niemożliwe albo też pociągało za sobą nadmierne trudności lub koszty (wyrok SN z 20 lutego 2002 r., V CKN 903/00; postanowienie SN z 12 stycznia 2006 r., III CZP 76/05). Ocena, czy koszty restytucji są nadmierne, powinna być dokonywana z uwzględnieniem okoliczności danej sprawy (wyrok SN z 1 września 1970 r., II CR 371/70).

Należało zatem dokonać oceny czy możliwe jest wystąpienie nadmiernych kosztów w przedstawionym stanie faktycznym. Na gruncie spraw dotyczących naprawy pojazdów mechanicznych ugruntowała się praktyka zakładająca, że koszt naprawy nie jest nadmierny dopóty, dopóki nie przewyższa wartości pojazdu sprzed wypadku (wyrok SN z 20 lutego 2002 r., V CKN 903/00; postanowienie SN z 12 stycznia 2006 r., III CZP 76/05).

Sąd Najwyższy uznał, że poglądu tego nie można odnosić do budynków, zwłaszcza wpisanych do rejestru zabytków. W przypadku zabytku trzeba uwzględnić jego szczególne znaczenie, a to powoduje, że zasadniczą rolę odgrywa założenie o konieczności jego ochrony, a w razie potrzeby – także restytucji. Wiąże się to ze szczególnym statusem prawnym zabytków i dążeniem do ich zachowania w jak najlepszym stanie jak dóbr o wartości ponadindywidualnej, historycznej, kulturowej i społecznej (art. 4 u.o.z.o.z.). Restytucja w wypadku uszkodzenia zabytku z natury rzeczy wiąże się z wyższymi kosztami ze względu na potrzebę dokonania jej metodami analogicznymi do tych, które stosowano przy jego wznoszeniu albo metodami możliwie najbardziej do nich zbliżonymi.

Stąd okoliczność, że koszty naprawy zabytku przewyższają, nawet znacząco jego wartość sprzed szkody, nie oznacza, że są nadmierne w rozumieniu art. 363 § 1 k.c. i nie powoduje, że roszczenie poszkodowanego ogranicza się jedynie do zapłaty sumy pieniężnej stanowiącej różnicę między wartością zabytku sprzed szkody i wartością po jej wystąpieniu.

Źródło: <http://www.rp.pl/Firma/301299990-Odszkodowanie-w-przypadku-szkody-w-zabytku.html/?template=restricted>